

JAN PAWEŁ II, UCHODźCY, MIGRANCI

Autorka: Barbara Stefańska

Zjawisko migracji

Jan Paweł II już w 1985 roku w obliczu narastającego zjawiska migracji nazwał je „jednym z najbardziej złożonych i dramatycznych wydarzeń historii”¹, które przybierają nieraz nieludzkiego charakteru wskutek prześladowań politycznych, religijnych, ideologicznych, etnicznych.

Papież odnosi się do religijnych aspektów tego zjawiska, w kontekście misji i ewangelizacji. Jednocześnie zaleca, „ażeby na wszelki sposób pomnażano wysiłki zmierzające do słusznej oceny, z punktu widzenia ludzkiego, politycznego i socjologicznego, złożonego zjawiska migracji w jego dramatycznych i niepokojących aspektach ujemnych”².

„Zjawisko migracji jest dziś coraz powszechniejsze, ponieważ wzrasta rozdział między poziomem rozwoju gospodarczego, społecznego i politycznego krajów bogatych, których jest coraz mniej a ubogich, których jest coraz więcej” – zauważa Ojciec św. w Orędziu z 1992 r.³ W ten sposób biedniejsi zbierają „okruszki spadające ze stołów dzisiejszych bogaczy”.

Kraje bogatsze winny szukać rozwiązania sytuacji, ale jest to przede wszystkim zadanie krajów rozwijających się, które „nie mogą oczekiwać wszystkiego od krajów uprzywilejowanych, ale winny same stać się narzędziem własnego wyzwolenia”⁴, przez oświatę, wykorzystanie zasobów naturalnych i ludzkiego potencjału.

Papież troszczy się szczególnie o **rodziny** emigrantów, których sytuacja stanowi często „najboleśniesz punkt ogromnego zjawiska migracji”⁵, z powodu rozdzielenia rodzin, a także warunków, w których nieraz żyją, kłopotów z zatrudnieniem i adaptacją w nowym miejscu.

Kościół solidarny z migrantami / uchodźcami

Papież wzywa do braterstwa, zwracając uwagę na naturę Kościoła katolickiego, w którym pluralizm etniczny i kulturowy nie jest sytuacją przejściową, ale jego wymiarem strukturalnym⁶. Dlatego „rodziny emigrantów [...] powinny znaleźć wszędzie w Kościele swą ojczyznę”⁷. „Kościół jest ze swej natury solidarny ze światem migrantów, gdyż wielość ich języków, ras, kultur i obyczajów przypomina mu o jego własnej kondycji ludu pielgrzymującego ze wszystkich zakątków ziemi ku wiekuistej ojczyźnie”⁸.

Ponadto historie biblijne pełne są przykładów ucieczek z własnego kraju i migracji. „W Starym Testamencie Bóg objawia się jako Ten, który staje po stronie obcokrajowca, to znaczy po stronie ludu Izraela, gdyż jest on niewol-

¹ Kościoły lokalne wobec emigrantów (1985), w: Jan Paweł II, Orędzia na Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy 1985-2005, oprac. Ks. Wojciech Necel SCh, Hlondianum, Poznań 2009.

² Tamże.

³ Kościół wzywa wszystkich ludzi do pełniejszej solidarności (1992), w: Orędzia na Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy 1985-2005, oprac. Ks. Wojciech Necel SCh, Hlondianum, Poznań 2009.

⁴ Tamże.

⁵ Małżeństwo i rodzina (1986), w: Jan Paweł II, Orędzia na Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy 1985-2005, oprac. Ks. Wojciech Necel SCh, Hlondianum, Poznań 2009.

⁶ Por. Katolicy świeccy i emigracja (1987), w: Jan Paweł II, Orędzia na Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy 1985-2005, oprac. Ks. Wojciech Necel SCh, Hlondianum, Poznań 2009.

⁷ Jan Paweł II, Adhortacja apostolska Familiaris consortio, n.77.

⁸ Całe życie chrześcijańskie jest wielkim pielgrzymowaniem do domu Ojca (1999), w: Jan Paweł II, Orędzia na Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy 1985-2005, oprac. Ks. Wojciech Necel SCh, Hlondianum, Poznań 2009.

nikami w Egipcie. Natomiast w Nowym Prawie objawia się w Jezusie, który narodził się w stajni na przedmieściu, „gdyż nie było dla nich miejsca w gospodzie” (Łk 2,7)⁹. Ponadto migranci mogą się utożsamiać z życiem Maryi, które było „naznaczone ciągłym pielgrzymowaniem”¹⁰, takim jak choćby niespodziewana ucieczka w nocy przez Herodem.

Wzajemna otwartość

Zasadą postępowania wobec każdego człowieka jest uznanie jego godności i poszanowanie tożsamości kulturowej¹¹. Dotyczy to zatem migrantów. Zasadę dotyczącą szanowania różnorodności kulturowej Papież wyprowadza z Biblii, gdyż w dniu Zesłania Ducha Świętego, Apostołowie pod wpływem ducha zaczęli mówić obcymi językami i zgromadzeni w Jerozolimie przedstawiciele wszystkich narodów słyszeli swój własny język (por. Dz 2,4-6). Zatem Duch Boży stał się narzędziem „jedności i wspólnoty w wielości”¹².

Papież pisze o „chrześcijańskim obowiązku przyjęcia każdego potrzebującego, który puka do naszych drzwi”¹³. „Taka otwartość buduje żywotne wspólnoty chrześcijańskie, które Duch wzbogaca darami przynoszonymi przez nowych uczniów, pochodzących z innych kultur. Ta podstawowa forma ewangelicznej miłości jest też źródłem inspiracji dla niezliczonych programów solidarności dotyczących migrantów i uchodźców we wszystkich częściach świata”¹⁴. Kościół ma na polu pomocy uchodźcom i migrantom już bardzo duże doświadczenie.

Jednocześnie otwarcie powinno następować również ze strony przybyszów. **„Oczywiście, podobnie jak przynaglam katolików, aby wyróżniali się w okazywaniu solidarności nowym członkom swoich wspólnot, wzywam też imigrantów, aby uznali, że mają obowiązek odnosić się z szacunkiem do przyjmujących ich krajów i respektować prawa, kulturę i tradycje narodu, który ich gości. Tylko w ten sposób rozwijać się będzie harmonijne współżycie społeczne”**¹⁵ – podkreśla Papież.

Prawo do nieemigrowania

Podobnie jak istnieje prawo do swobodnego przemieszczania się, istnieje też prawo do nieemigrowania i pozostania w swojej ojczyźnie. „Tworzyć konkretne warunki sprzyjające pokojowi znaczy – w odniesieniu do migrantów i uchodźców – poważnie zadbać o zabezpieczenie przede wszystkim **prawa do nieemigrowania, to znaczy do godnego życia w pokoju we własnej ojczyźnie**. Poprzez rozsądną politykę władz lokalnych i ogólnokrajowych, handel oparty na relacjach bardziej partnerskich oraz solidarną współpracę międzynarodową należy zadbać o to, aby każdy kraj mógł zapewnić swoim mieszkańcom nie tylko wolność wyrażania poglądów i swobodę poruszania się, ale także możliwość zaspokojenia podstawowych potrzeb, takich jak wyżywienie, zdrowie, praca, mieszkanie, wykształcenie; niemożliwość zaspokojenia owych potrzeb zmusza wielu ludzi do emigracji. [...]

Niech nikt nie pozostaje obojętny na warunki, w jakich żyją rzesze migrantów! Ludzie ci zdani są na łaskę wydarzeń, często mają za sobą dramatyczne doświadczenia. Media przekazują przejmujące, a czasem wstrząsające obrazy tych osób. Są wśród nich dzieci, młodzież, dorośli i starcy o twarzach wynędzniałych i oczach pełnych smutku. W obozach, gdzie są przyjmowani, doświadczają niekiedy dotkliwych ograniczeń. Dlatego trzeba wyrazić uznanie dla szlachetnych wysiłków podejmowanych przez liczne organizacje publiczne i prywatne, które starają się nieść pomoc w trudnych sytuacjach, powstających w wielu regionach świata.” – pisze Ojciec Święty w orędziu z 2004 r.¹⁶

⁹ Tamże.

¹⁰ Maryja punktem odniesienia dla migrantów i uchodźców (1988), w: Jan Paweł II, Orędzia na Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy 1985-2005, oprac. Ks. Wojciech Necel SCh, Hlondianum, Poznań 2009.

¹¹ Por. Szanować tożsamość kulturową każdej osoby (1991), w: Orędzia na Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy 1985-2005, oprac. Ks. Wojciech Necel SCh, Hlondianum, Poznań 2009.

¹² Tamże.

¹³ Przeciw przejawom rasizmu, ksenofobii i skrajnego nacjonalizmu (2003), w: Orędzia na Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy 1985-2005, oprac. Ks. Wojciech Necel SCh, Hlondianum, Poznań 2009.

¹⁴ Tamże.

¹⁵ Tamże.

¹⁶ Migracja w poszukiwaniu pokoju (2004), w: Orędzia na Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy 1985-2005, oprac. Ks. Wojciech Necel SCh, Hlondianum, Poznań 2009.

Integracja migrantów

Papież wzywa do gościnności, przy jednoczesnym zachowaniu silnej tożsamości kulturowej własnej społeczności. **„Jeżeli stwarza się warunki sprzyjające stopniowej integracji wszystkich migrantów, respektując zarazem ich tożsamość i jednocześnie chroniąc kulturowe dziedzictwo społeczności, które ich przyjmują, zmniejsza się niebezpieczeństwo, że imigranci będą skupiać się we własnym środowisku, tworząc prawdziwe «getta», aby izolować się od otoczenia, co może czasem budzić w nich pragnienie stopniowego «podboju» terytorium.»¹⁷**

Papież, nawiązując do Instrukcji *Erga migrantes caritas Christi* (por. nn. 2, 42, 43, 62, 80 i 89), pisze: **„Integracja nie jest w niej przedstawiona jako asymilacja, która prowadzi do zniszczenia albo wymazania z pamięci własnej tożsamości kulturowej. Kontakt z drugim człowiekiem pozwala raczej odkryć jego «sekret», otworzyć się na niego, aby przyjąć to, co jest w nim wartościowe, a w ten sposób przyczynić się do lepszego poznania każdego. Jest to proces długotrwały, którego celem jest takie kształtowanie społeczeństw i kultur, aby coraz bardziej stawały się odzwierciedleniem wielorakich darów, jakimi Bóg obdarza ludzi. W procesie tym **migrant dokłada starań, aby włączyć się w życie społeczeństwa** – np. podejmując naukę języka danego kraju, dostosowując się do obowiązujących praw i wymogów związanych z pracą – co pozwoli uniknąć powstania nazbyt głębokich różnic”¹⁸.**

W procesie integracji ważne jest zachowanie tożsamości, **„dążenie do właściwej równowagi między zachowaniem własnej tożsamości a uznaniem tożsamości innych. Należy bowiem akceptować istnienie w danym kraju uprawnionej wielości kultur, dbając, aby było to zgodne z ochroną ładu, od którego zależy pokój społeczny i wolność obywateli”¹⁹.**

„Chrześcijanie ze swej strony, świadomi transcendentnego działania Ducha, potrafią też dostrzegać w różnych kulturach «cenne elementy religijne i ludzkie» (Gaudium et spes, 92), które mogą stanowić dobrą podstawę dla wzajemnego porozumienia. Trzeba oczywiście połączyć zasadę poszanowania odmienności kulturowych z ochroną wspólnych wartości, z których nie wolno rezygnować, gdyż ich fundamentem są uniwersalne prawa człowieka. W ten właśnie sposób tworzy się ów klimat «obywatelskiej mądrości», który pozwala na przyjazne i pokojowe współistnienie.

Chrześcijanie, chcąc dochować wierności własnym zasadom, nie mogą też rezygnować z głoszenia Ewangelii wszelkiemu stworzeniu (por. Mk 16, 15). Muszą czynić to oczywiście z poszanowaniem dla sumienia drugiego człowieka, stosując zawsze metodę miłości, którą już św. Paweł zalecał pierwszym chrześcijanom (por. Ef 4, 15)”²⁰.

Bibliografia:

- ➔ Jan Paweł II, Orędzia na Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy 1985-2005, oprac. Ks. Wojciech Necel SChr, Hlondianum, Poznań 2009
- ➔ Orędzie z 2004 roku <http://nauczaniejp2.pl/dokumenty/wyswietl/id/1424>
- ➔ Orędzie z 2005 roku <http://nauczaniejp2.pl/dokumenty/wyswietl/id/1242>
- ➔ Wiki JP2 hasło Migracja <http://www.centrumjp2.pl/wikijp2/index.php?title=Migracja>
- ➔ Nauczanie JP2 Uchodźcy hasło: Uchodźcy <http://nauczaniejp2.pl/>
- ➔ Papież Franciszek, rozmowa z biskupami w czasie ŚDM Kraków 2016 <http://gosc.pl/doc/3350842.Pelny-zapis-rozmowy-papieża-z-biskupami/2>.

Oprac. Barbara Stefańska

¹⁷ Tamże.

¹⁸ O zachowaniu własnej tożsamości i uznaniu tożsamości innych (2005), w: Orędzia na Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy 1985-2005, oprac. Ks. Wojciech Necel SChr, Hlondianum, Poznań 2009.

¹⁹ Tamże.

²⁰ Tamże.